

UDK 811.163.42'367.625
Izvorni znanstveni rad
Primljen 1. veljače 2002.
Prihvaćen za tisak 6. veljače 2002.

Lana Hudeček

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
Strossmayerov trg 2
10 000 Zagreb
lhudecek@ihjj.hr

GLAGOLI GOVORENJA I MIŠLJENJA U HRVATSKOME ČAKAVSKOM KNJIŽEVNOM JEZIKU DO 17. STOLJEĆA – STRANI SINTAKTIČKI UTJECAJI

U radu se obrađuju neke sintaktičke prevedenice u hrvatskome čakavskom književnom jeziku do 17. stoljeća povezane s glagolima govorenja, mišljenja i srodnih značenja¹ koje su u prvome redu posljedica romanskih, latinskih i talijanskih sintaktičkih utjecaja.

Mnogi su istraživači uočili da se uz glagole govorenja i mišljenja u predstandardnome razdoblju i u razdoblju početaka oblikovanja standarda veoma često upotrebljava genitiv s prijedlogom *od* umjesto lokativa s prijedlogom *o* (npr. govoriti *od čega*). Ipak ta pojava i neke druge sintaktičke prevedenice povezane s tim glagolima nisu sustavnije istražene.

U ovome se radu te sintaktičke prevedenice promatraju u čakavskome književnom jeziku do 17. stoljeća. Problem sintaktičkih prevedenica povezanih s glagolima govorenja i mišljenja u 17. i 18. stoljeću

¹ Ta skupina glagola obuhvaća i glagole poput *čuti*, *pisati* (glagole kojima se opisuje komunikacija) te neke glagole kojima se opisuju osjećajna stanja. Umjesto o glagolima govorenja moglo bi se govoriti o glagolima komuniciranja, ali s obzirom na to da je uobičajeno nazivima *glagoli govorenja* i *glagoli mišljenja* obuhvaćati i njima srodne glagole, ostajem pri uobičajenim nazivima.

izložiti ću u posebnome radu, u kojemu će se u obzir uzeti i hrvatski kajkavski² i hrvatski štokavski književni jezik. Razlog je toj podjeli veoma opsežan korpus. U ovome će se radu u razmatranje, gdje je to potrebno, uključiti i hrvatski crkvenoslavenski jezik kako bi se promatrane pojave mogle prikazati što temeljitije.

1. UVOD

U predstandardnome vremenu, vremenu u kojemu govorimo o četirima hrvatskim književnim jezicima (hrvatskome crkvenoslavenskom književnom jeziku, hrvatskome čakavskom književnom jeziku, hrvatskome kajkavskom književnom jeziku i hrvatskome štokavskom književnom jeziku), velik je broj pojava na morfološkoj i sintaktičkoj razini koje se u svim tim književnim jezicima podudaraju. To su npr. uporaba konstrukcija s infinitivom (akuzativ s infinitivom, nominativ s infinitivom, za+infinitiv), uporaba kvantifikatora (osobito kvantifikatora *jedan*), uporaba oblika kojima se izriče neodređenost (npr. *sva ona* koja imam, *sva kolika*), oblik futura II. (*bude napraviti*), uporaba zamjenice *isti* (prema lat. *ipse* u značenju *sam*), uporaba participa, uporaba pomeničenih pridjeva, osobite sintaktičke konstrukcije (npr. Zove se jedno mjesto Tumba, u komu mjestu jest sagrađena crkva na pošten'je svetoga Mihojla arkandela, koje mjesto opasuje, aliti obujima more. Matija Divković. I tako ga privari siromaha. Pavle Posilović), uporaba prijedloga (npr. prijedloga *od* u posvojnim konstrukcijama), uporaba zamjenice *njegov* umjesto zamjenice *svoj* (ča je da se samo jednomu popu imaju reći *njegovi* grisi. Spovid općena) i rjeđe, ali također na čitavome području uporabe hrvatskih književnih jezika uporaba zamjenice *svoj* umjesto zamjenice *njegov* (I jeli svoje pivan'je liepo kako jest njegova lipota, to jest gavranova. Pavle Posilović), uporaba genitiva osobne zamjenice za 3. lice umjesto posvojne zamjenice (*njega* sin, *nje* otac, *njih* imanje), red riječi u rečenici itd. Zanimljivo je, kad je riječ o tim pojavama, da je i dinamika njihova nestajanja ujednačena na svim područjima na kojima se upotrebljavaju hrvatski književni jezici. Npr.

² U tome ću radu u obzir uzeti i malobrojna djela pisana kajkavskim književnim jezikom krajem 16. stoljeća (Vramčevu *Kroniku* i *Postillu*, Pergošićev *Decretum tripartitum*, nešto listina). Pregledavanjem tih izvora i građe za *Rječnik hrvatskoga kajkavskog književnog jezika* zaključila sam da u njima nema sintaktičkih prevedenica povezanih s glagolima govorenja i mišljenja koje bi ih razlikovale od potvrda u ostatku korpusa. Građu iz hrvatskoga štokavskog književnog jezika također ću obraditi u tome radu, uključujući i djela štokavskih (dubrovačkih) pisaca 15. i 16. stoljeća.

u svim se književnim jezicima prvo prihvaća zamjenica *njegov*, potom *njihov* i na kraju *njezin*, tj. dinamika toga procesa posve je ujednačena. U svim se književnim jezicima inačice (staro/novo) prepoznaju kao sredstvo stilskoga variranja.

Većina je spomenutih sintaktičkih konstrukcija posuđena, tj. preuzeta ih drugih jezika (npr. uporaba prijedloga *od* uz glagole govorenja i mišljenja iz latinskoga i talijanskoga, uporaba genitiva osobne zamjenice za 3. lice umjesto posvojne zamjenice za 3. lice iz crkvenoslavenskoga / latinskoga itd.). To pokazuje da su književni jezici rasli na bogatoj tradiciji, u prvome redu stranoj (latinskoj, crkvenoslavenskoj, talijanskoj, njemačkoj) i u međusobnoj čvrstoj povezanosti³, da su autori poznavali djela drugih autora koji su pisali ili istim ili kojim drugim hrvatskim književnim jezikom, da je očito – bez obzira na to što su postojali različiti hrvatski književni jezici s bitnim fonološkim i morfološkim razlikama – postojala težnja ka stvaranju univerzalnoga jezičnog koda, da se pisalo oslanjajući se na uzore i na više-manje nepisana ali poznata pravila.

Stoga je svakako na mjestu govoriti o uređenosti književnoga jezika⁴ jer on vrlo dobro poštuje nepisana pravila koja se tradicijski pre-

³ Međusobno interferiranje hrvatskih književnih jezika uočavaju mnogi istraživači (usp. npr. Damjanović 1984, Hercigonja 1974). Utjecaj hrvatskoga crkvenoslavenskoga jezika na jezik latiničkih rukopisa 14. stoljeća uočava Dragica Malić u radu *Crkvenoslavenska jezična tradicija u hrvatskim latiničkim rukopisima 14. stoljeća*. Na kraju svog rada D. Malić (1992: 116) zaključuje: “Međusobnim dodirima ostarivalo se duhovno zajedništvo tih kulturnih sredina, koje su pripadale jednom narodu i istoj vjeri. Iz tog heterogenog zajedništva nastajao je književni jezik na narodnoj osnovi, protkanog crkvenoslavenskim elementima kao odlikama višeg stila, od kojih su se neki provlačili kroz hrvatsku književnost još stoljećima. Taj je i takav jezik i ishodište hrvatske svjetovne književnosti.” Velik je i još nedovoljno istražen utjecaj jednoga hrvatskoga književnoga jezika na drugi, ali njihova je povezanost nedvojbeno velika.

⁴ Hrvatskim književnim jezikom nazivam ukupnost (predstandardnih) hrvatskih književnih jezika. Za taj se naziv odlučujem u ime tradicije i napominjem da se atribut književni upotrebljava u značenju “pisani” jezik tekstova. Oslanjam se u tome na tvrdnju R. Katičića 1971: 45: “Sam naziv književnoga jezika ne pobuđuje sasvim ispravnu predodžbu ... jer ga jednostrano veže uz književnost, a pod njom se danas razumije u prvom redu i gotovo jedino što se prije zvalo lijepom književnošću (*les belles lettres*), dakle beletristika. Takav nam naziv književnoga jezika sugerira da se tu radi o jeziku kao umjetničkom mediju, a književni jezik nije samo to, pa nije čak niti u prvom redu to” i dalje “izvorno značenje termina književni jezik nije dakle jezik književnosti nego jezik knjiga, zapravo jezik za knjige prikladan” (prema Damjanović 1984: 11). Moguće se terminološke nedoumice, izazvane time da se književnim jezikom još uvijek katkad naziva jedan od stilova standardnoga jezika, mogu ovako riješiti: u novijoj standardološkoj literaturi hrvatski se književni jezik sve češće naziva književnoumjetničkim (beletrističkim) funkcionalnim stilom hrvatskoga standardnoga jezika. Ako se ono

nose i u svojem dobu prepoznaju kao oznaka dobrog pisanja, višega stila, pa i stila primjerena određenoj vrsti stvaralaštva. Iako se naime pojam funkcionalnoga stila povezuje sa standardnim jezikom, i u predstandardnome se razdoblju razlikuje stil djela različitih namjena.

U ovome se radu, i u radu u kojemu će se ovo razmatranje nastaviti, obrađuje nekoliko sintaktičkih prevedenica povezanih s glagolima govorenja i mišljenja potvrđenih u svim hrvatskim književnim jezicima.

2. GRAĐA

U ovome je radu u obzir uzeta ova građa:

- konkordancija⁵ *Razvoda istarskog* (u daljnjemu tekstu *Ri*), pravnoga dokumenta koji je nastao kao skup dokumenta od 1275. do 1395. godine na temelju starijih isprava (usp. Bratulić 1995: 97); pisanje glagoljicom
- konkordancija *Žića svetih otaca* (u daljnjemu tekstu *Žso*), latiničkog spomenika iz 14. stoljeća koji pripada zadarskomu književnojezičnom krugu; u osnovi mu je sjevernodalmatinski, srednjočakavski dijalekt, ali “među jezičnim crtama uočeni su i tragovi crkvenoslavenskog utjecaja” (Malić 1997: 485); prijevod je latinskog izvornika
- *Prva hrvatska pjesmarica iz Pariškoga kodeksa* (u daljnjemu tekstu *Php*), koja se datira oko 1380. godine i najstarija je poznata zbirka hrvatskoga crkvenog pjesništva; njezin se postanak smješta oko Splita i njegove najbliže okolice (usp. Malić 1972: 31); pisana je glagoljicom; pjesme su pisane “gotovo sasvim u živome jeziku narodnome” (J. Vajs, prema Malić 1972: 5); primjeri su označeni brojem stranice u izvoru (*v. izvore*)
- *Spovid općena* (u daljnjemu tekstu *So*), glagoljski tekst tiskan 1496. godine u Senju, prva knjiga tiskana u Hrvatskoj na čakavštini, prijevod talijanskog izvornika *Confessionale generale* M. Carcana; primjeri su označeni brojem stranice u izvoru (*v. izvore*)

što se nekad nazivalo “hrvatskim književnim jezikom”, a značilo je po potrebi i hrvatski standardni jezik i osobit stil standardnog jezika smatra jednim od funkcionalnih stilova standarda, primjereniji je i naziv koji to jasno kazuje, tj. naziv književnoumjetnički (beletristički) stil hrvatskoga standardnog jezika. Tako naziv književni jezik ostaje slobodan da bi označio jezik pisanih tekstova, neuređen eksplicitnom normom, ali svakako uređen mnogim pravilima na svim svojim razinama.

⁵ Uz primjere iz konkordancija ne donosim oznake (stranice, retka) jer ih je u konkordanciji lako pronaći.

- odabrani usporedni ulomci glagoljskoga *Prvotiska Misala po zakonu rimskoga dvora* (u daljnjemu tekstu *Pt*), tiskanog 1483. godine, i rukopisnog *Hrvojeva misala* (u daljnjemu tekstu *Hm*), napisanog oko 1404. godine također glagoljicom; primjeri su označeni oznakama prema izvoru (*v. izvore*)
- konkordancija Marulićevih djela (u daljnjemu tekstu *M*), nastalih u prvoj četvrtini 16. stoljeća; uz primjere je oznakama *J* (Judita), *S* (Suzana), *Pj* (Pjesme), *Po* (Poslanica) označeno podrijetlo primjera
- *Psaltir* Šimuna Kožičića Benje (u daljnjemu tekstu *P*), tiskan glagoljicom u tiskari Šimuna Kožičića Benje, koja je radila u Rijeci od 1530. do 1531. godine; primjeri nisu posebno označeni jer stranice nisu obrojčene
- dva usporedna teksta *Acta pilati* iz Marulićeva doba (u daljnjemu tekstu *AP1*, *AP2*), prvi nastao “negdje u prvoj polovici 1513. godine”, a drugi u drugoj polovici drugoga desetljeća 16. st. (usp. Hamm 1987: 22, 27), prevedena iz talijanskog izvornika; primjeri su označeni brojem stranice u izvoru (*v. izvore*)
- *Akademijin rječnik* (u daljnjemu tekstu *Ar*), natuknice *o*, *od*, *k*, *misliti*, *razmišljati*, *reći*, *govoriti*, *kazati*....; izvori se razvezuju.

3. RAZRADBA

U radu se daje pregled ovih sintaktičkih prevedenica:

- dopuna *od*+*G* umjesto dopune *o*+*L* uz glagole govorenje i mišljenja
- dopuna u *A* umjesto dopune *o*+*L* ili *na*+*A* uz glagole mišljenja, rijetko i uz glagole govorenja
- dopuna *na*+*A* umjesto dopune *protiv*+*G* uz glagole govorenja
- dopuna *k*+*D* umjesto dopune u *D* uz glagole govorenja.

3.1. *od*+*G* umjesto *o*+*L* uz glagole govorenja i mišljenja

Uporaba dopune u genitivu s prijedlogom *od* umjesto dopune u lokativu s prijedlogom *o* uz glagole govorenja i mišljenja tumači se tali-

⁶ “Mjesto lokativa s prijedlogom *o* stoji genitiv s prijedlogom *od*. Na primjer u božavskom (ib. 107, 109): govori mi (mjesto govorio mi je) od brata tvoga (del tuo fratello) mj. o bratu tvome. U rapskom: povidaj od one stvari – po talijanskom di quella cosa (Rad 118, 49). U šibenskom govoru u tim slučajevima najradije će biti lokativ s prijedlogom *od*” (Šupuk 1952: 264).

janskim sintaktičkim utjecajem, a tu pojavu poznaju i narodni govori.⁶ Uočili su je mnogi istraživači.⁷

3.1.1. *Prijevodi s talijanskoga*

U *So*, prijevodu talijanskoga izvornika *Confessionale generale* dopuna *od+G* obilato je potvrđena uz promatrane glagole, to jest u *So* nema uz njih potvrda za dopunu *o+L*. Potvrđena je isključivo uz glagole govorenja (*misliti, reći, govoriti, pitati*): i tako *od mnogih družih stvari* more pitati 13, i tako govori *od ostalih njih bližik* 15, pitajuć *od inih dobrot vrimenih* 23, Paki pitaj ispovidnik *od griha srditosti* 24, ako si rekal *od Gospoje naše* 25, i ako je mrmural i rekal ono ča zna i ča ne zna *od pape, od popov i fratar* 27, ako je kada slišal govoreći zlo *od družih* 34, kada človik govori zlo *od drugoga* 34, od kudu Solomun govoreći *od skuposti* reče 40, i tako poj pitajuć tolikoje *od dobrot telesnih* kako *od duhovnih* 40, ako je bilo rečeno zlo *od tvoga prijatelja* 56, Zač smo mi govorili va vih knjigah *od pravde* 70.

AP1 i *AP2* također su prevedeni s talijanskoga (“... neposrednu podlogu talijanskog volgara sa kojeg je prevedena naša legenda nisam uspio utvrditi ...” (Hamm 1987: 28). I u njima je beziznimno potvrđena dopuna *od+G* umjesto *o+L* uz glagole govorenja *čuti, opitati, pisati, povidati* i *praviti*: kludij cesar pisa pilatu *od svoje nemoći* *AP1* 54, budući pisal u hierusalem pilatu *od njegove nemoći* *AP1* 54, najti onoga isusa *od koga* je bilo pisano tiberi(j)u cesaru *AP2* 56, i ako ćeš

⁷ Darija Gabrić-Bagarić uočava da uz glagole govorenja Kašić redovito ima *od+G* umjesto *o+L*, što je poznato primorskim govorima, čakavskim i štokavskim, i za što je primjere moguće naći kod svih pisaca s kojima uspoređuje njegov jezik. Zaključuje da je nesumnjivo u pitanju talijanski sintaktički utjecaj, te je pojavu suvišno odrediti na relaciji književno-narodno, s obzirom na to da je sasvim sigurno tu certu mogao imati Kašić u svome materinskom govoru, a upoznao ju je i u literaturi. (Usp. Gabrić-Bagarić 1984: 158–159.)

Josip Vončina u studiji o Kanižličevu jeziku primjećuje da se Kanižlić uz glagole govorenja i mišljenja mnogo služio prijedložnim genitivom preuzimajući i romansku rekciju tih glagola. (Usp. Vončina 1975: 147.)

U studiji o Ivanu Franji Jukiću Marko Lukenda ističe da dopunu *od* s genitivom umjesto *o* s lokativom uz glagole govorenja i srodnih značenja Jukić preuzima iz literarne tradicije, u kojoj je ona sintaktička prevedenica prema talijanskome. (Usp. Lukenda 2000: 204.)

I Ivo Pranjković upozorava da u jeziku franjevacca Bosne Srebrene (*Jezik fra Bone Benića*) ima dosta specifičnosti u uporabi prijedloga, osobito u uporabi prijedloga *od* “u vezi s kojim su danas neuobičajene porabe uvjetovane uglavnom utjecajem talijanskoga jezika” (Pranjković 2000: 55).

dobro znati sve *od našega isuhrsta* AP2 63, Vespazian čuvši od imbašadura *od isukarsta i vere njegove* AP2 51.

Evo nekoliko usporednih primjera iz obaju tekstova:

AP1	AP2
Pak opita <i>od zakona</i> novoga od isukrsta 62	opita <i>od zakona</i> isusova 62
i sve čini da mu povi ča se biše učinilo u žudeji od ovoga isukrsta i ča biše rečeno <i>od njega</i> 63	da mu pravi vse ono ča biše bilo učinjeno i rečeno <i>od onoga isusa</i> u žudeji 63
gdi piše <i>od vojske i boja žudejskoga</i> 71	u kih on piše <i>od boja žudejskoga i od osvete isukarstove</i> 71

3.1.2. Prijevod s latinskoga

U *Žso* nema potvrde za uporabu *o+L* uz spomenute glagole; uz glagole *misliti* (Ne li on za te misli *oda vsega?*, plakah vazda *od njih* misleći, *ot njih* misliti), *opitati* (*Od čistoće* misli opita opat Amion), *govoriti* (Govorahu *ot opata Agatona*, Niki od otac starih govoraše *od nikoga biskupa*, Govoraše se *od opata Agatona*), *reći* (a ti ne reci zlo *od iskrnjega tvoga*, ki ovo more reći *ot sveta človika* vam?), *povidati* (I poviđaše nici starcu *ot prišastja* njega) i *premišljati* (ufan'je *od koga* premišljaše) dopuna je glagolu u genitivu s prijedlogom *od/oda*. I uz glagol *slišati* dopuna je u *G* s prijedlogom *od*: Ja slišajajuće *ot opata Mojize* pridoh da viju njega, Nijedno zlo bude tebi *ot ovih ke slišiš*.

3.1.3. Izvorni tekstovi

U *Php* nema potvrda za dopunu *od+G* umjesto *o+L*. Konstrukcija u značenju 'misliti o' potvrđena je četiri puta, i to:

- *misliti o+L* dva puta (Gr'dinali b'skupi i op(a)ti misle b(og)a ostaviv'se lê *o zl(a)ti* 58, misliti hoće vsak? *o sebê* 54)
- *misliti ob'+L* jednom (Nu mislimo *ob' tomъ d(a)n(a)sb* 38)
- *misliti+A* jednom (Misli *čavle* misli *rane* 38).

U *Php* potvrđuje se, u naslovu pjesme *Pês(anъ) ot m(u)ki H(risto)vi*, da je konstrukcija s dopunom *od+G* knjiška sintaktička prevedenica (imenice *priča*, *pjesma* itd. imaju također vrlo često rekciju *od+G*

umjesto *o+L*⁸. Ta se sintaktička prevedenica osobito dugo čuva upravo u naslovima, pa još u Matije Antuna Reljkovića nalazimo za to niz primjera (naslovi su u *Ezopovim fabulama* i *Pilpajevim fabulama: Od lisice i jednoga jarca, Od lisice i jednoga risa, Od jedne žabe, jednoga raka i od jedne zmije*, itd.), čak se i u 19. stoljeću (1815. godine) knjižica Antuna Mihanovića zove *Reč domovini od hasnovitosti pisanja vu domorodnom jeziku*. Normalno je da se takvi elementi zadržavaju u naslovima uspostavljenim uobičajenom formulom, pa iako se npr. autor u djelu koje u naslovu ima *od+G* umjesto *o+L* u djelu služi dopunom *o+L*, ona ne prodire u naslov⁹.

U *M* uz glagole govorenja i mišljenja stoji dopuna *od+G*, nema potvrda za *o+L*: jer istinu govori *od naroda jerosalimskoga J*, nu se spomenite *od Mojseša J*, jer ću ti praviti *od togaj* istine *J*, znan ćeš bit *od svega* kad se ja pomolim *J*, ov ugrabi Dinu, *od ke* smo rekli zgara na glavu ovoga libra *J*, boječ se, ner da *od nje glas* koga govore, ostane nakon nje *S* itd.

U *Ar* nalazimo ove primjere iz djela hrvatskih čakavskih pisaca:

- uz natuknicu *govoriti* nema čakavskih primjera za dopunu *o+L* iz promatranoga vremena.¹⁰ Uz obradbu glagola s dopunom u *G* s prijedlogom *od* stoji napomena *često kod nekijeh pisaca, rjeđe kod naroda*. Također nema čakavskih primjera iz promatranoga vremena.¹¹
- uz natuknicu *reći* primjeri su za dopunu *od+G* (Ovo tada reče *od duha. Zadarski lekcionar. Od mrtva človika nigdar zlo ne reci. Hektorović*); za *o+L* nema potvrda iz promatranoga vremena

⁸ Usp. Vinja 1951: 564: "Naročito je raznolika Marulićeva upotreba prijedloga *od*. U većini slučajeva slijedi latinsku ili talijansku upotrebu. U naslovima redovito susrećemo *od* (prema lat. *de*) umjesto našeg *o*: Historija od Suzane, Od začetja Isusova, Od muke Isusove, Od uskrsa Isusova..." , ali u fusnoti Vinja napominje: "ali ne prema nekom određenom pravilu. Naslovni list izd. 1521. i 1522. imaju *Istoria svete udovice Iudit*, dok se u naslovu nad tekstem nalazi *Istoriya od svete Judite*."

⁹ Potvrda da naslovi dulje i lakše čuvaju knjiške prevedenice i posuđenice i starinu jest i glagol *glagolati*, koji se nalazi u naslovu jedne pjesme VI. *Nad' gobomъ pojutъ gl(agolj)uče sie...* to nije čudno jer su pjesme dijelom kodeksa pisanog hrvatskim crkvenoslavenskim jezikom, ali samo u tome slučaju čuva se taj živi crkvenoslavenski element.

¹⁰ Iz promatranoga je razdoblja samo jedna potvrda za dopunu *o+L* uz glagol *govoriti*: Ove dni govorio jest nam *o sinu. Nikša Ranjina, Lekcionar*. "Lekcionar je nastao na dubrovačkomu području, ali u "njegovu jeziku ima koješta što nije po dubrovačkom narječju, već je uzeto iz starijih nedubrovačkih lekcionara" (Ar, knj. 23, str. 557). Ostali su primjeri iz novijega doba.

¹¹ Iz promatranoga su razdoblja samo dvije štokavske potvrde: *Od koga govori ovaj? Od sebe li ali od koga drugoga? Nikša Ranjina, Lekcionar*. Neka se govorit' svud more *od toga*, kako si umorit činila jednoga. *Nalješković*.

- uz natuknicu *misлити* primjeri su za dopunu u *L* s prijedlogom *o/ob*: U grihu ki stoji, *o dobru* ne misli. *Marulić*. Nače misli o *begu*. *Kožičić*; uz obradbu toga glagola s dopunom u genitivu s prijedlogom *od* stoji napomena *običnije u starije vrijeme nego u naše*
- uz natuknicu *razmišljati* nema čakavskih primjera za dopunu *od + G*¹². Jedan je primjer za dopunu *o + L*: O jutarnjoj razmišljati ću *o tebj*e. *Dubrovački psaltir, XVI. st.*

Rekciji glagola odgovara i rekcija glagolskih imenica (*mišljenje, govorenje, razmišljanje, kazivanje*) i imenica koje označuju ono što se pripovijeda (npr. imenice *priča, mirakul* itd.): mišljenja *od pltenoga griha* *Žso*, *zlo govorenje od ovoga* i *od onoga* i ako je bilo rečeno *zlo od tvoga prijatelja* *So* 56, *umiti će vam povidati svu jistinu od toga isusa* *AP2* 57, I onda poče povidati *kazanje* i *mirakul od veronike* *AP1* 61, *povida vsaku stvar od one veronike* *AP2* 61, da *v(a)mъ* poju *pes'нь ot s(ve)t(o)go Jeor'jie kon'nika* *Php* 34.

Dopuna u genitivu uz glagole mišljenja s prijedlogom *vrh/svrh/zvrhu* također je prema latinskome *super + Abl*. Ta dopuna nije tako česta kao dopuna *od + G* ili dopuna u akuzativu uz glagole mišljenja: I *misli ti zvrh takovih grihov* *So* 35. A samo *vrh toga* misli mi ni moć. *Lucić*. *Misleći vrh moga trudnoga žitka* *gredih*. *Zoranić*.

Može se zaključiti da u tekstovima prevedenim s talijanskoga uz glagole govorenja stoji dopuna *od + G*. Uz glagole mišljenja potvrđena je dopuna u *A*; dopuna *o + L* nije potvrđena ni uz glagole govorenja, ni uz glagole mišljenja. To se može objasniti izravnim utjecajem talijanskoga izvornika, koji dakako ne bi bio moguć da dopuna *od + G* već nije bila usvojena kao knjiška sintaktička prevedenica u hrvatskome književnome jeziku. Ona, kao što neki istraživači primjećuju, postoji i u narodnome jeziku kao pučka sintaktička prevedenica (ili možda romanski supstratski prežitak). Ipak, uporaba dopune *od + G* uz glagole govorenja u tekstovima prevedenim iz talijanskih izvornika ukazuje da je nedvojbeno riječ o talijanskome sintaktičkome utjecaju. U izvornome stvaralaštvu i u narodnome stvaralaštvu stanje je nešto drukčije: u prvoj hrvatskoj pjesmarici nema primjera za uporabu te sintaktičke prevedenice; hrvatski književnici iz spomenutoga vremena koriste se mogućnošću uporabe te sintaktičke prevedenice te upotrebljavaju obje dopune, i dakako, dopunu u *A*, u prvome redu uz glagole mišljenja.

¹² Jedan je štokavski primjer: *Drazi, molju vas... da u onom, što govore od vas koji zločinac, od dobrih djela vaših razmišljajući, proslave boga u dan od pohoda.* *Nikša Ranjina, Lekcionar.*

Općenito se može primijetiti da se dopuna *od+G* mnogo češće upotrebljava uz glagole govorenja nego uz glagole mišljenja.

3.2. A umjesto *o+L* ili *na+A* uz glagole mišljenja¹³

Dopuna u akuzativu uz glagole mišljenja sintaktička je prevedenica prema latinskomu i talijanskomu (usp. Vinja 1951: 563). Obilato je potvrđena u pregledanim tekstovima, prevedenim i izvornim.

U *Žso*: misleć *kripost* ukazan'ja, Misli *dan* skrsnutja!, misli *grisi* tvoji vazda, Misli *muke* vse, Misli *vse muke*. U *Žso* dva su primjera i za *na+A* uz glagol *misлити*: Misli *na smrt* i *na muke*, Pomisli *na smrt* i *na muke*.

U *Php*: Misli *čavle* misli *rane* 38.

U *So*: i ne razmišlja *govoren'ja* svetoga Avgustina 3, Peta stvar je da človik razmišljajući *zlo* ko je učinil i misleći *ča* je učinil¹⁴ 4, on ki se gre ispovidati ima misлити *voje grihe* 6.

U *M*: Misleć človik tužben *vrímenje nevolje Pj*, i misleći *njegovu moć Po*, jur misli *voje teg J*, misli *Isusa ustarpljen'je Pj*, *Po* ovom petomu dne jesam razmislio *pet ćućen'ji tila Po*, gledajući i razmišljajući *stvoren'ja božija Po*, ako *zal starosti* budeš razmišljati *Pj*.

Marulić od usporednih dopuna *od+G / o+L / A* uz glagole govorenja i mišljenja ne upotrebljava *o+L*, *od+G* gotovo u pravilu upotrebljava uz glagole govorenja, a *A* uz glagole mišljenja.

U *Ar* obilato je potvrđena uporaba dopune (besprijedložnog objekta) u akuzativu uz glagole *misлити* i *razmišljati*¹⁵:

- uz glagol *razmišljati*: Poča razmišljati *njeje lipotu. Mirakuli, 1508., Isusa* razmišljaj. Marulić, I jošte jezik moj vazdan razmišljati će *pravdu tvoju. Dubrovački psaltir*.¹⁶ Razmišlja grišnik *pravednoga* i išće umoriti ga. *Luka Bračanin. Psalmi Davidovi*.¹⁷

¹³ Iako je dopuna u akuzativu umjesto dopune u lokativu ili akuzativu s prijedlogom *na* vrlo česta upravo uz promatrane glagole, u cjelovitome rekcijском rječniku predstanndardnog razdoblja pokazalo bi se obilje sintaktičkih prevedenica koje čine glagol (npr. *dopriti, vladati, zvoniti, poginuti, truditi...*) i dopuna u akuzativu. (Usp. Vinja 1951: 563.)

¹⁴ Misлити i razmišljati u Spovidi se općenij upotrebljavaju kao sinonimi – ovome je primjeru značenje *razmišljajući o zlu koje je učinio i razmišljajući o tome što je učinio*.

¹⁵ Konstrukcija u kojoj uz glagol mišljenja stoji dopuna (objekt) u akuzativu s prijedlogom *na* potvrđena je u *Ar* u promatranome razdoblju samo u jednome, štokavskom primjeru: Misleći *na smrt* tuj, koju sin čekaše. *Nalješković*.

¹⁶ Prema: Et lingua mea tota die meditabitur justitiam tuam.

¹⁷ Prema: Considerat peccatoe justum. Psal. 36, 32

- uz glagol *misliti*: Človik viran pita Isukrsta propetoga misleći *muke njegove*. Marulić. Nevoljna svist moja...od straha uspređa misleći *strašni sud*. Hektorović.

Dopuna u *A* rijetko je potvrđena uz glagole govorenja umjesto dopune *o+L*, prema latinskoj konstrukciji u kojoj subjekt zavisne surečenice (dopune) stoji u glavnoj surečenici kao objekt u akuzativu: (Ilija) *koga* govore da žive ošće v raji, Drugi grih se zove lakomost, *koga* govore doktori da ni ino nego jednu volju prezrednu imiti, I ka je ono stvar, *ku* mudri govore da na svit nikadar ljubiti se ne more? *Korizmenjak*.

Dopuna u akuzativu veoma je česta uz glagole mišljenja. Uz glagole mišljenja običnija je od dopune *od+G*. Dobro je potvrđena i u prijevodnim i u izvornim tekstovima. Rijetka je uz glagole govorenja.

3.3. *na+A* umjesto *protiv+G* uz glagole govorenja

Prema latinskomu *in+A* (npr. *in Catilinam – protiv Katiline*) i dopuna je *na+A* umjesto *protiv+G* uz glagole govorenja.

U pregledanome korpusu potvrđena je u *Žso*¹⁸: Da ne osudi ni govori *na jiskrnjega*. *Žso*.

Ta je dopuna potvrđena i u hrvatskome crkvenoslavenskom jeziku, npr. u *Pt* i *Hm*:

<i>Pt</i>	<i>Hm</i>
g(lago)lahu <i>na nb</i> arhierēi i starišini p115b	govorahu <i>na nb</i> arhierēi i starēišini 71(73)c

U primjerima iz *M* i primjeru iz *Žso* *na+A* dopuna je glagolima *lagati*, *nalagati*, svezi *laž reći*; tako već glagol uključuje značenje 'govoriti protiv': I ona ne pristavši k njim, nalagaše *na nju J*, Starci lagaše *na Suzanu S*; To je vse, are sam krivo obrekla onoga sveta pustinjaka Makarija, *na koga* sam laž rekla *Žso*.¹⁹

¹⁸ Potvrde iz *Ar* iz promatranoga razdoblja štokavske su: Vidiš li koliko oni *na te* govore? *Nikša Ranjina*, *Lekcionar*. Popi su sami toj što *na me* govore. *Vetranic*.

¹⁹ Ta se dopuna upotrebljava i u značenju 'o komu', tj. umjesto dopune *o+L*; u tome slučaju uvijek se naglašava *dobro reći*, *dobro govoriti*. Potvrde u *Ar* štokavske su: Veće ja dobra *na ženu* ne rečem. *Menčetić*. Nu, hteć dobro da govori svak *na tebe*, diko moja, izbavi me zla pokoja. *Dinko Ranjina*.

3.4. *k+D* umjesto *D* uz glagole govorenja

Ta je sintaktička prevedenica prema latinskomu *ad+D* također česta u hrvatskome književnom jeziku u promatranom razdoblju.

U *Ri* dopuna glagolima govorenja u dativu uvijek je besprijedložna: Filip Macić... govoraše *komunu motovunskomu*, govoraše (*gdnu*) *knezu*, pisa list *komunu motovunskomu*.

U *So* dopuna je uvijek u besprijedložnome dativu: obočítovat ga *usakomu* 33, Pitam *te* ako ti je bilo drago 55, ima pop pogrditi *mu* njegovi grihi 71.

Tako je i u *Php*: Zato brat'ê *b(og)u* poimo 44, I *M(a)rii* poimo zato 46, Tu se *b(og)u* pomolemo 48.

U *AP* uz mnoštvo potvrda za dopunu u besprijedložnome dativu (i opita *imbašadura AP1* 49, opita *jih* odkude prišli jessu *AP2* 49, i ja *ti* govoru u jistinu *AP1* 50), samo je jedna s *g* na istome mjestu u *AP1* i *AP2*; radi se međutim o glagolu koji naglašava usmjerenost onoga što je rečeno i takva uporaba nije strana hrvatskomu jeziku:

<i>AP1</i>	<i>AP2</i>
Pak se on obrati <i>g žudejem</i> 60	Pak se on obrati <i>g žudejem</i> 60

U *Žso* također je obilato potvrđen besprijedložni dativ:

- uz glagol *govoriti*: Govorah sam *sebi*, Govoraše *bratu*, Biskup govoraše *opatu Ilarijonu*, govoraše *pohotin'ju svomu*, govoraše sam *sebi*, Govoraše *starcu*
- uz glagol *reći*: Reci *mani* niku rič, Reci *mani* zač koludar bih, reci *nam*, starče, reci *njemu* ti, reče *drugomu starcu*, reče *koludrom svojim*
- uz glagole *otgovoriti* i *poviditi* sve su potvrde za dopunu u besprijedložnome dativu: *njemu* otgovori rekuće, a sram me biše poviditi *starcu*.

Dativ s prijedlogom *k* potvrđen je u *Žso* nekoliko puta:

- uz glagol *govoriti*: I govoraše *k Bogu*, govoraše *k drugomu*
- uz glagol *reći*: i vnišad reče *k njemu*, Reče *ka vsim*, Reče *k(i) njim:...*, rekoh *ka Gospodinu*.

U *M* nekoliko je primjera za dopunu u dativu s prijedlogom *k* (uz glagole *zvati*, *dozvati* (u kojima to *k* doista označuje smjer i danas je također potvrđeno) te *vapiti*, *cviliti*: zato se moleći *vapiti k bogu* ja *J*, jadajući, *k bogu* vapijući *J*, duša *k tebi* cvili *Pj*, zva *k sebi* drugoga *S*. Dopuna u dativu bez *k* posve je obična: Judita govori *Olofernu J*, govori Oloferne *Juditi J*, govori Judita *puku* prišad u grad *J*, govori Ozija *puku* i *Juditi J*, Suzana govori *starcem S*, Danil govori *drugom S*, reče *jim S*, reče *mu S*, reče David *Bogu Pj*, baba Rada reče *Anci Pj* itd.

U *P* samo je jedna potvrda za dopunu u dativu, i to za dopunu s prijedlogom *k*: Jakože glagola *ka otcem* našim.

U *Ar* dopuna u dativu s prijedlogom *k* potvrđena je uz natuknicu *reći*: Reče tada Marija *ka angelu*.²⁰ *Zadarski lekcionar*. Reki *k pristavniku*. *Kožičić*.²¹

Može se zaključiti da ta dopuna uz glagole govorenja nije bila prihvaćena u onoj mjeri u kojoj je to bila dopuna *od+G* uz glagole govorenja i mišljenja umjesto dopune *o+L*. Relativno je rijetka u književnoumjetničkim djelima, nema je u pregledanome pravnom spomeniku, nema je u *So* ni u *Php*, rijetka je u Marulića i ostalih pisaca, uglavnom je dobro potvrđena samo u djelima koja su prijevod latinskoga izvornika (npr. *Žso*), ali i tamo je mnogo potvrđeniji besprijedložni dativ uz glagole govorenja. Pa i u takvim se tekstovima lako može primijetiti da je riječ o izrazito knjiškome elementu²² (za razliku od spomenute dopune *od+G* uz glagole govorenja i mišljenja, koja je poznata i narodnim govorima, koja je i pučka, a ne samo knjiška sintaktička preveđenica (usp. Vinja 1951: 549).

²⁰ Prema: Dixit autem Maria ad angelum.

²¹ Nekoliko potvrda uz natuknicu *k* iz štokavskog je izvora: Molitav je proštenje govoreći *k Bogu*, Govori Paval *ka Korentom*, Očeš reći sam *k sebi*, Govori *ka usakomu* pripovidaocu, Reče anjel *ka Osipu*, Govoraše on *ka učenikom*, Rekoše Farizeji *ka Isusu*. *Nikša Ranjina, Lekcionar*.

²² Tako je npr. u prijevodima biblijskih tekstova pisanih glagoljicom i hrvatskim crkvenoslavenskim književnim jezikom također zastupljeniji besprijedložni dativ od dativa s prijedlogom *k* uz glagole govorenja. Evo nekoliko primjera iz *Pt*: i r(e)če *imъ* p22b, I r(e)če *emu* mati ego p24^b, i va sne *osipu* g(lago)le p18b, G(lago)la že i pritču *imъ* p199b, Amenъ glagolju *vamъ* p37b, *emu* g(lago)le p27a, g(lago)la ei *i(su)sъ* p26a, g(lago)la *imъ* isus p26a, I r(e)če *imъ* i(su)sъ p26a; u *Pt*, barem u pregledanome dijelu standardna je formula R(e)č(e) i(su)sъ *uč(enikomъ) svojim* p199^b.

Primjeri su uporabe dopune u dativu s prijedlogom *k*: r(e)če *k m(a)rii* materi ego p20^b, r(e)če *k simunu* p204^a, p204b, r(e)če m(a)ti i(su)sova *k nemu* p26^a, r(e)če *kъ* i(su)su p53b, g(lago)laše i(su)sъ *kъ eterimъ* p211a.

4. ZAKLJUČAK

4.1. Pregledavanjem usporednih dopuna uz glagole govorenja i mišljenja (*o+L / od+G / A*) u izabranome korpusu može se zaključiti:

- U tekstovima prevedenim s talijanskog jezika (*So* i *AP*) beziznimno se uz glagole govorenja upotrebljava dopuna *od+G*, a uz glagole mišljenja dopuna u *A*.

Evo tablice u kojoj su potpuni podaci o upotrebi dopuna u *A* i dopuna u *G* s prijedlogom *od* (potvrda za *o+L* nema) u *So*:

A	od+G
<p>i ne razmišlja <i>govoren'ja</i> svetoga Avgustina 3 Peta stvar je da človik razmišljajući <i>zlo</i> ko je učinil 4 on ki se gre ispovidati ima misliti <i>svoje grihe</i> 6 ima misliti <i>svoje grihe</i> 6</p>	<p>i tako <i>od mnogih družih stvari</i> more pitati 13 ...i tako govori <i>od ostalih njih bližik</i>...15 ...<i>od kih</i> nećemo sada govoriti...16 (o čemu nećemo sada govoriti) ...ne bude se našlo polovicu onako ča je <i>od njega</i> rekal. 18 ...pitajuć <i>od inih dobrot</i> vrimenih. 23 Paki pitaj ispovidnik <i>od griha srditosti</i>...24 ...i ako si rekal <i>od Gospoje naše</i> ali <i>od koga</i> koli <i>inoga svetca</i>...25 ...ča ne zna <i>od pape, od popov i fratar</i>...27 I tako hod' pitajuć <i>od mnogo inoga proklinjan'ja</i>. 28 govoreći <i>zlo do</i>²³ <i>njih</i> prez nevolje...31 Kompresion je kada človik muči dobro, i počten'je i korist <i>od svega iskrnega</i> 33 ako je kada slišal govoreći <i>zlo od družih</i>...34 ...kada človik govori <i>zlo od drugoga</i>...34 od kudu Solomun govoreći <i>od skuposti</i> reče:...40 i tako poj pitajuć tolikoje <i>od dobrot telesnih</i> kako <i>od duhovnih</i>. 40 nasliduje govoriti <i>od griha</i> od grla...45 ...ako je bilo rečeno <i>zlo od tvoga prijatelja</i>...56 <i>zlo govoren'je od ovoga</i> i <i>od onoga</i> i ako je bilo rečeno <i>zlo od tvoga prijatelja</i>...56 Zač smo mi govorili va vih knjigah <i>od pravde</i>...70</p>
<p>Jedna je potvrda: I misliti <i>zvrh takovih grihov</i> 35.</p>	

²³ Vjerojatno pogreškom umjesto *od*.

- U tekstu prevedenome s latinskog jezika (*Žso*) potvrđena je dopuna *od+G* i uz glagole mišljenja i uz glagole govorenja, a dopuna u *A* samo uz glagole mišljenja. U tome su tekstu i dvije potvrde za dopunu u *A* s prijedlogom *na*.
- U izvornim, neprijevodnim tekstovima također prevladava dopuna *od+G* uz glagole govorenja, dopunu u *A* nalazimo uz glagole mišljenja. Dopuna *o+L* posve je rijetka. Iznimka je *Php*, u kojoj je dopuna *o/ob+L* potvrđena tri puta uz glagol *misliti*.

Općenito se može zaključiti: u hrvatskome čakavskom književnom jeziku do 17. stoljeća uobičajena je dopuna *od+G* uz glagole govorenja. Dopuna *od+G* rjeđa je uz glagole mišljenja, uz koje najčešće stoji dopuna u *A*. Dopuna *o+L* rijetka je i uz glagole govorenja i uz glagole mišljenja; u pregledanome korpusu nešto je potvrđenija uz glagole mišljenja. Uz mnogo običniju dopunu u *A* uz glagole mišljenja, u pregledanome se korpusu rijetko javlja i dopuna *na+A*.

4.2. Dopuna *na+A* uz glagole govorenja umjesto *protiv+G* relativno je slabo potvrđena u pregledanome korpusu. Ta se dopuna upotrebljava u nekoliko značenja:

-*protiv+A*, prema latinskomu: govoriti *na+A*

-*o+L* uz glagole koji znače da se o komu govori što loše, npr. *lagati*: lagati *na+A*; iznimno u neutralnomu značenju bez negativnih konotacija, ali redovito s naglašenim reći *dobro*, govoriti *dobro*.

4.3. Dopuna u *D* s prijedlogom *k* uz glagole govorenja u pregledanome je korpusu mnogo rjeđa od dopune u *D* bez prijedloga. U tome je korpusu potvrđena u *Žso* i *P* (u oba je djela jak utjecaj hrvatskoga crkvenoslavenskog jezika, za koji smo pokazali da je ta dopuna u njemu mnogo češća) te u izvornim djelima hrvatskih pisaca. I u tim je djelima dopuna u *D* bez prijedloga mnogo češća.

Izvori

1. *Acta Pilati i Cvitje*, 1987, Hrvatska proza Marulićeva vremena II, Stari pisci hrvatski, knj. 40, JAZU, Zagreb.
2. Hercigonja, E., 1971: *Odabrane perikope Evanđelja iz Prvotiska*, Misal po zakonu rimskoga dvora 1483., Zagreb, XIX – XXXI.
3. *Hrvatskoglagoljski misal Hrvoja Vukčića Hrvatinića. Transkripcija i komentar*, 1973, Zagreb – Ljubljana – Graz.

4. Malić, D., 1972: *Jezik prve hrvatske pjesmarice* (latinička transkripcija), Hrvatsko filološko društvo, Zagreb, 34–67.
5. Malić, D., 1992: *Kompjutorska obrada starohrvatskog latiničkog rukopisa 14. stoljeća "Žića svetih otaca"*, *Abecedna konkordancija*, sv. I–II, Zagreb.
6. Moguš, M., Ž. Bujas, 1976: *Kompjutorska konkordancija Razvoda istarskoga*, Institut za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
7. Moguš, M., Ž. Bujas, 1980: *Kompjutorska konkordancija Marulićevih djela*, Institut za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
8. *Psaltir (Kožičićeva tiskara, Rijeka 1530.)*, 1976, Kršćanska sadašnjost, Zagreb.
9. *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, 1880.–1976., knj. 1–23, JAZU, Zagreb.
10. *Spovid općena (latinička transkripcija glagoljskog teksta tiskanog god. 1496. u Senju)*, 1979, Senj.

Literatura

1. Bratulić, J., 1995: *Leksikon hrvatske glagoljice*, Minerva, Zagreb.
2. Damjanović, S., 1984: *Tragom jezika hrvatskih glagoljaša*, Hrvatsko filološko društvo, Zagreb.
3. Filipović, R., 1986: *Teorija jezika u kontaktu. Uvod u lingvistiku jezičnih dodira*, JAZU – Školska knjiga, Zagreb.
4. Fancev, F., 1934: *Vatikanski i hrvatski molitvenik i Dubrovački psaltir – dva latinicom pisana spomenika hrvatske proze 14 i 15 vijeka*, Djela JAZU, knj. 31, Zagreb.
5. Gabrić-Bagarić, D., 1984: *Jezik Bartola Kašića*, Institut za književnost i jezik u Sarajevu, Sarajevo.
6. Hamm, J., 1987: *Acta pilati (uvodna rasprava), Hrvatska proza Marulićeva vremena II*, Stari pisci hrvatski, knj. 40, JAZU, Zagreb.
7. Hercigonja, E., 1974: *Kajkavski elementi u jeziku glagoljske književnosti 15. i 16. stoljeća*, *Croatica*, V/5, Zagreb, 169–245.
8. Hercigonja, E., 1994: *Tropismena i trojezična kultura hrvatskog srednjovjekovlja*, Matica hrvatska, Zagreb.
9. Lukenda, M., 2000: *Ivan Franjo Jukić*, Pergamena, Zagreb.
10. Malić, D., 1972: *Jezik prve hrvatske pjesmarice*, Hrvatsko filološko društvo, Zagreb.

11. Malić, D., 1992: Crkvenoslavenska jezična tradicija u hrvatskim latiničkim rukopisima 14. stoljeća, *Rasprave Zavoda za hrvatski jezik*, XVIII, Zagreb.
12. Malić, D., 1997: *Žića svetih otaca*, Matica hrvatska – Institut za hrvatski jezik, Zagreb.
13. Moguš, M., 2001: *Rječnik Marulićeve Judite*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb.
14. Nazor, A., 1976: *Kožičićev bukvar* (pogovor pretisku *Psaltira Šimuna Kožičića Benje*), Kršćanska sadašnjost, Zagreb.
15. Pranjković, I., 2000: *Hrvatski jezik i franjevci Bosne Srebrene*, Matica hrvatska, Zagreb.
16. Pranjković, I., 2001: *Hrvatski jezik 3*, Udžbenik za 3. razred gimnazije, Školska knjiga, Zagreb.
17. Šupuk, A., 1952: Strani sintaktički utjecaji u našem primorskom govoru, *Pitanja savremenog književnog jezika*, II/2, Sarajevo.
18. Vinja, V., 1951: Calque linguistique u hrvatskom jeziku Marka Marulića, *Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Zagrebu*, Zagreb.
19. Zima, L., 1887: *Njekoje, većinom sintaktičke razlike između čakavštine, kajkavštine i štokavštine*, Zagreb.

VERBS OF SPEECH AND THOUGHT IN THE CROATIAN LITERARY
LANGUAGE TILL THE END OF THE 16TH CENTURY – FOREIGN
SYNTACTIC INFLUENCES

Summary

In pre-standard period of the Croatian literary language, syntactic constructions have been used with verbs of speech and thought which were the consequence of the influence of foreign languages, primarily Latin and Italian. Such syntactic loan translations have not been systematically investigated so far. The paper deals with these problems: the use of the construction *od+G* instead of *o+L* with verbs of speech and thought, constructions with *A* instead of *o+L* and *na+A* with verbs of thought, prepositional constructions with *k+D* with the verbs of speech etc. These constructions are analyzed in Croatian čakavian literary language. They are followed till the end of the 16th century.

Ključne riječi: sintaktičko prevođenje, glagoli govorenja, glagoli mišljenja, hrvatski čakavski književni jezik

Key words: syntactic loaning, verbs of speech, verbs of thought, Croatian čakavian literary language